Jak przeprowadzić cykl – wskazówki dla nauczyciela

Przygotowanie

- Wydrukuj karty pracy 1–5 i powtórkę dla każdego ucznia. Uczniowie czytają całą książkę przed lekcją 1.
- Książka jest chroniona prawem autorskim – w materiałach nie drukujemy jej fragmentów. Sceny opowiadasz na podstawie streszczeń z dodatków, a uczniowie pracują z własnymi egzemplarzami.
- Na lekcję 1 przygotuj oś wydarzeń (dodatek) – przyda się na każdej lekcji. Na lekcję 3 wytnij paski z wydarzeniami.

Jak rozmawiać o książce

- Bohaterowie żyli naprawdę. O przesłuchaniach i śmierci mów spokojnie i krótko, bez szczegółów.
- Pilnuj faktów: kto co zrobił, kiedy i gdzie (oś wydarzeń, tabela bohaterów).
- Nie używaj filmu jako źródła faktów – film zmienia niektóre wydarzenia.

Ocenianie

- Sprawdzian (A i B, 7 zadań, 22 pkt, 45 minut) sprawdza: rozumienie fragmentu wiersza Słowackiego, pracę z tekstem informacyjnym, znajomość losów bohaterów, formę użytkową (zaproszenie albo ogłoszenie) i początek rozprawki.
- Zadania zamknięte i P/F mają klucz. W zadaniach otwartych uznawaj każdą odpowiedź zgodną z książką i z kluczem co do sensu.
- Błąd rzeczowy (np. „Zośka zginął pod Arsenałem”) w zadaniach o lekturze daje zwykle 0 pkt, a w akapicie rozprawki działają zasady ze sprawdzianu.
- Karty pracy sprawdzaj i komentuj: co jest dobre, co poprawić i jak to zrobić.

PIERWSZA ŁAWKA

LEKCJA 1 Z 5 · „KAMIENIE NA SZANIEC" – CYKL LEKCJI

„Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec" – bohaterowie, czas i tytuł książki

Lekcja 1 z 5. **Pytanie lekcji:** Dlaczego Kamiński porównał swoich bohaterów do kamieni? Przed cyklem uczniowie czytają całą książkę (lektura obowiązkowa w klasach VII–VIII).

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasa 8
Cykl	„Kamienie na szaniec" – cykl lekcji – lekcja 1 z 5
Temat lekcji	**„Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec" – bohaterowie, czas i tytuł książki**
Czas	45 minut
Metody	rozmowa wprowadzająca (słowo „szaniec" na tablicy), praca z tekstem informacyjnym, głośne czytanie wiersza, łączenie pseudonimów z nazwiskami, karteczka na wyjście
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	karta pracy 1 (tekst informacyjny i fragment „Testamentu mojego"), oś wydarzeń 1939–1943 (dodatek), tabela bohaterów (dodatek), mapa Warszawy z zaznaczonym Arsenałem i aleją Szucha (do wyświetlenia, opcjonalnie)

Cel ogólny

Poznanie okoliczności powstania „Kamieni na szaniec", prawdziwych bohaterów książki i znaczenia tytułu zaczerpniętego z wiersza Słowackiego.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń podaje czas i miejsce wydarzeń oraz wyjaśnia, że bohaterowie książki żyli naprawdę.
- Uczeń przyporządkowuje pseudonimom bohaterów ich imiona i nazwiska.
- Uczeń wyjaśnia, skąd pochodzi tytuł i co znaczy słowo „szaniec”.
- Uczeń interpretuje porównanie ludzi do kamieni rzucanych na szaniec.

Cele w języku ucznia

- Dowiesz się, kiedy i gdzie powstała książka i kim byli jej bohaterowie.
- Połączysz pseudonimy z imionami i nazwiskami bohaterów.
- Wyjaśnisz, co znaczy tytuł książki.

Wymagania z podstawy programowej

- **I.1.10** – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, kulturowy, społeczny
- **I.1.4** – rozpoznaje w tekście literackim: neologizm, inwokację, symbol, alegorię i określa ich funkcje
- **I.2.1** – wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego
- **I.1.9** – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi

Źródło: podstawa programowa z 2017 r. w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996) – obowiązuje w klasach 5–8 w roku szkolnym 2026/2027.

Kryteria sukcesu

- Potrafię powiedzieć, kiedy i gdzie toczy się akcja książki.
- Potrafię podać imię i nazwisko Zośki, Rudego i Alka.
- Potrafię wyjaśnić, co to jest szaniec.
- Potrafię własnymi słowami wyjaśnić porównanie z wiersza Słowackiego.

PIERWSZA ŁAWKA

OŚ WYDARZEŃ 1939–1943 (DO CAŁEGO CYKLU)

Kiedy	Wydarzenie
wrzesień 1939	wybuch wojny; Warszawa pod okupacją niemiecką
1941	chłopcy z „Buków” w Szarych Szeregach; działają w małym sabotażu „Wawer”
11 lutego 1942	Alek zdejmuje niemiecką tablicę z pomnika Kopernika
1942–1943	Grupy Szturmowe – akcje z bronią; dowódcą jednej z grup jest Zośka
23 marca 1943	gestapo aresztuje Rudego w jego mieszkaniu (razem z ojcem)
26 marca 1943	akcja pod Arsenałem – odbicie Rudego i innych więźniów; Alek ciężko ranny
30 marca 1943	śmierć Alka i Rudego
19/20 maja 1943	akcja pod Celestynowem – odbicie więźniów z pociągu
20 sierpnia 1943	Zośka ginie w akcji na niemiecką strażnicę w Sieczychach

Bohaterowie – tabela dla nauczyciela

Pseudonim	Imię i nazwisko	Najważniejsze w książce
Zośka	Tadeusz Zawadzki	rozważny, odpowiedzialny; przyjaciel Rudego i Alka, potem dowódca; ginie w Sieczychach
Rudy	Jan Bytnar	pogodny, wrażliwy, mistrz małego sabotażu; aresztowany, odbity pod Arsenałem; umiera 30 marca 1943
Alek	Maciej Aleksy Dawidowski	odważny, pełen fantazji; zdejmuje tablicę z pomnika Kopernika; śmiertelnie ranny pod Arsenałem

Skąd tytuł – tekst do przeczytania klasie

Skąd tytuł? (tekst własny) Tytuł książki pochodzi z wiersza Juliusza Słowackiego „Testament mój”. *Szaniec* to wał ziemny, umocnienie, za którym bronią się żołnierze. W wierszu kamienie rzucone na szaniec to ludzie, którzy oddają życie, żeby umocnić obronę ojczyzny. Kamiński porównuje do takich kamieni Alka, Rudego i Zośkę – młodych ludzi, którzy zginęli w walce o wolną Polskę.

Przebieg lekcji

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–5 min	Wejście: co to jest szaniec?	• Zapisuje na tablicy słowo SZANIEC i pyta: „Kto wie, co to jest? Gdzie można zobaczyć szaniec?”. • Wyjaśnia: szaniec to wał ziemny, za którym bronią się żołnierze. Podaje temat, cele i kryteria sukcesu. Pytanie lekcji: „Dlaczego Kamiński porównał swoich bohaterów do kamieni?”.	• Zgadują, np.: „To chyba coś wojskowego”, „Może mur obronny?”. • Zapisują temat i pytanie lekcji.
5–15 min	Prawdziwi bohaterowie: tekst informacyjny	• Poleca przeczytać po cichu tekst „Książka napisana w czasie wojny” (zadanie 1 na karcie) i rozwiązać zadania 1.1–1.2. • Pyta: „Co w tej książce jest niezwykłego, jeśli porównacie ją z powieściami, które już znacie?”.	• Czytają i rozwiązują zadania. • Odpowiadają, np.: „Bohaterowie żyli naprawdę, a książkę wydano w czasie wojny, w tajemnicy przed Niemcami”.
15–23 min	Kto jest kim? Pseudonimy i oś wydarzeń	• Wiesza oś wydarzeń (dodatek). Poleca w parach wykonać zadanie 2 (połączenie pseudonimów z nazwiskami). • Zwraca uwagę: „Zośka” to pseudonim chłopca, Tadeusza Zawadzkiego. Wyjaśnia, po co w konspiracji używano pseudonimów.	• Łączą w parach pseudonimy z nazwiskami i sprawdzają z tabelą. • Odpowiadają, np.: „Pseudonim chronił przed gestapo – nawet aresztowany kolega nie znał nazwiska”.
23–35 min	Wiersz Słowackiego i tytuł książki	• Czyta na głos strofę z „Testamentu mojego” (zadanie 3). Pyta: „O kogo prosi poeta żywych? Kiedy mają iść na śmierć?”. • Objaśnia słowa: *zaklinam* – gorąco proszę; *kaganiec oświaty* – lampa, czyli wiedza, którą niesie się ludziom. • Poleca wykonać zadania 3.1–3.2 w parach.	• Śledzą tekst i podkreślają porównanie „Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec”. • Odpowiadają, np.: „Poeta prosi, żeby żywi nie tracili nadziei, uczyli naród, a gdy trzeba – oddali życie za ojczyznę”. • Wykonują zadania 3.1–3.2.
35–40 min	Rozmowa: kamień i szaniec	• Pyta: „Pojedynczy kamień niewiele znaczy. Co się dzieje, gdy kamieni jest wiele? Jak to się ma do bohaterów książki?”.	• Odpowiadają, np.: „Razem tworzą mocny wał. Każdy z bohaterów był takim kamieniem – razem budowali opór przeciw okupantowi”.
40–45 min	Podsumowanie: karteczka na wyjście	• Wraca do pytania lekcji. Rozdaje karteczki: „Kamiński porównał bohaterów do kamieni, ponieważ…”. • Prosi o samoocenę według kryteriów sukcesu.	• Kończą zdanie, np.: „…oddali życie, żeby umocnić walkę o wolną Polskę, tak jak kamienie umacniają szaniec”. • Oddają karteczki.

Karta pracy do lekcji 1

„Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec” – bohaterowie, czas i tytuł książki

10 pkt
RAZEM

Imię i nazwisko ..... Data ..... Wynik: ..... / 10 pkt

Pamiętaj: Tytuł pochodzi z wiersza Słowackiego „Testament mój”

1 **Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.** ___ / 4 pkt

Książka napisana w czasie wojny

Aleksander Kamiński był harcerzem i wychowawcą harcerzy. W czasie II wojny światowej działał w konspiracji. „Kamienie na szaniec” napisał w okupowanej Warszawie. Książka ukazała się latem 1943 r. w tajnej drukarni Armii Krajowej. Autor podpisał ją pseudonimem Juliusz Górecki, a w pierwszym wydaniu zmienił imiona bohaterów. W 1944 r. ukazało się wydanie poszerzone o dalsze losy Zośki.

Bohaterowie żyli naprawdę. Tadeusz Zawadzki „Zośka”, Jan Bytnar „Rudy” i Maciej Aleksy Dawidowski „Alek” byli przyjaciółmi z warszawskiej drużyny harcerskiej. W czasie okupacji należeli do Szarych Szeregów, czyli tajnego harcerstwa. Kamiński oparł książkę na relacjach kolegów bohaterów i na ich wspomnieniach.

Tytuł pochodzi z wiersza Juliusza Słowackiego „Testament mój”.

Tekst własny przygotowany do cyklu

1.1 **Na podstawie tekstu oceń prawdziwość stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 3 pkt

1. Książka ukazała się po zakończeniu wojny.	P	F
2. Bohaterowie książki żyli naprawdę.	P	F
3. Pierwsze wydanie autor podpisał pseudonimem.	P	F

1.2 **Czym były Szare Szeregi?** ___ / 1 pkt

A. szkolnym teatrem
B. niemiecką policją
C. tajnym harcerstwem
D. oddziałem wojska polskiego z 1939 r.

2 **Dopasuj do każdego pseudonimu imię i nazwisko bohatera. Wpisz odpowiednią literę.** ___ / 3 pkt

1. Zośka	a) Jan Bytnar
2. Rudy	b) Maciej Aleksy Dawidowski
3. Alek	c) Tadeusz Zawadzki

1 ____ 2 ____ 3 ____

3 **Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.** ___ / 3 pkt

Juliusz Słowacki, „Testament mój" (fragment)

Lecz zaklinam: niech żywi nie tracą nadziei
I przed narodem niosą oświaty kaganiec;
A kiedy trzeba, na śmierć idą po kolei,
Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec!

Juliusz Słowacki, „Testament mój". Tekst: wolnelektury.pl (domena publiczna). Objaśnienia: zaklinam – gorąco proszę; kaganiec oświaty – lampa wiedzy; szaniec – wał obronny

3.1 **O co poeta prosi żyjących w tej strofie?** ___ / 1 pkt

A. by wybudowali mu pomnik z kamieni

B. by nie tracili nadziei i służyli narodowi

C. by wyjechali z kraju i ratowali życie

D. by opłakiwali go przez wiele lat

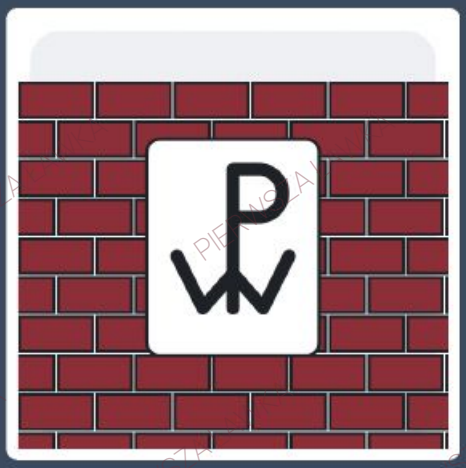
3.2 **Wyjaśnij, co znaczy porównanie ludzi do kamieni „rzucanych na szaniec" i dlaczego Kamiński wybrał je na tytuł książki.** ___ / 2 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

LEKCJA 2 Z 5 · „KAMIENIE NA SZANIEC" – CYKL LEKCJI

Mały sabotaż – odwaga, pomysłowość i humor w okupowanej Warszawie

Lekcja 2 z 5. **Pytanie lekcji:** Czy napis na murze może być aktem odwagi?

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasa 8
Cykl	„Kamienie na szaniec" – cykl lekcji – lekcja 2 z 5
Temat lekcji	**Mały sabotaż – odwaga, pomysłowość i humor w okupowanej Warszawie**
Czas	45 minut
Metody	opowiadanie nauczyciela, praca w parach z kartą pracy, „stacje" – trzy sceny z książki, rozmowa kierowana, karteczka na wyjście
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	karta pracy 2, sceny małego sabotażu (dodatek), trzy kartki z nazwami scen na ławkach (stacje), rysunek kotwicy na tablicy

Cel ogólny

Poznanie działań małego sabotażu opisanych w książce i ocena ich znaczenia dla mieszkańców okupowanej Warszawy.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń wyjaśnia, czym był mały sabotaż i czym różnił się od walki z bronią.
- Uczeń opisuje własnymi słowami co najmniej dwie akcje małego sabotażu z książki i podaje, kto je wykonał.
- Uczeń wyjaśnia, co oznaczał znak kotwicy.
- Uczeń ocenia sens małego sabotażu i uzasadnia swoje zdanie.

Cele w języku ucznia

- Dowiesz się, czym był mały sabotaż.
- Opowiesz o akcjach Alka i Rudego.
- Ocenisz, czy takie akcje miały sens.

Wymagania z podstawy programowej

- **I.1.10** – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, kulturowy, społeczny
- **I.1.9 (kl. IV–VI)** – charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach
- **I.1.9** – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi
- **IV.7** – rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii

Źródło: podstawa programowa z 2017 r. w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996) – obowiązuje w klasach 5–8 w roku szkolnym 2026/2027.

Kryteria sukcesu

- Potrafię wyjaśnić, czym był mały sabotaż.
- Potrafię opowiedzieć o akcji przy pomniku Kopernika.
- Potrafię wyjaśnić, co znaczy znak kotwicy.
- Potrafię podać dwa powody, dla których mały sabotaż był ważny.

Sceny małego sabotażu – do opowiedzenia

Mały sabotaż – sceny do opowiedzenia (streszczenie własne):

- **Tablica z pomnika Kopernika.** Niemcy zasłonili polski napis na pomniku tablicą w języku niemieckim. Alek zdjął ją wczesnym rankiem 11 lutego 1942 r.
- **Kotwica.** Chłopcy malowali na murach znak Polski Walczącej – literę P połączoną z literą W, podobną do kotwicy.
- **Napisy i flagi.** Na murach pojawiały się hasła wymierzone w okupanta, a w dni świąt narodowych – biało-czerwone flagi.
- **„Gazowanie" kin.** Podziemie wzywało do bojkotu kin, w których pokazywano niemiecką propagandę („Tylko świnie siedzą w kinie"). Podczas seansów rozpylano substancje o przykrym zapachu, żeby zniechęcić widzów.

Pilnuj: mały sabotaż to akcje bez broni; akcje z bronią prowadziły później Grupy Szturmowe.

Przebieg lekcji

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–5 min	Wejście: znak na murze	• Rysuje na tablicy kotwicę. Pyta: „Gdzie widzieliście ten znak? Co oznacza?". • Podaje temat, cele, kryteria. Pytanie lekcji: „Czy napis na murze może być aktem odwagi?".	• Odpowiadają, np.: „Na muralach w Warszawie, na pomnikach – to znak Polski Walczącej". • Zapisują temat.
5–13 min	Czym był mały sabotaż?	• Krótko opowiada: okupanci chcieli, by Polacy stracili nadzieję; mały sabotaż przypominał, że naród się nie poddaje. Wyjaśnia budowę kotwicy: litera P i litera W, czyli Polska Walcząca. • Poleca wykonać zadanie 1 na karcie.	• Słuchają, notują definicję. • Wykonują zadanie 1.
13–28 min	Stacje: trzy sceny z książki	• Dzieli klasę na trzy grupy; każda przypomina sobie jedną scenę z książki: tablica z pomnika Kopernika, malowanie kotwic i napisów, wywieszanie flag w święta narodowe. Pomaga, opowiadając sceny z dodatku. • Pytania do grup: „Kto działał? Co zrobił? Czym ryzykował? Jak zareagowali przechodnie?".	• Grupy ustalają odpowiedzi i zapisują je na kartkach. • Lider grupy opowiada scenę klasie w 1–2 minuty, np.: „Alek zdjął niemiecką tablicę z pomnika Kopernika, ryzykował aresztowanie".
28–38 min	Bohaterowie w akcji	• Pyta: „Jakie cechy Alka i Rudego widać w tych akcjach?". Zapisuje na tablicy cechy z przykładami. • Poleca wykonać zadania 2–3 na karcie w parach.	• Podają cechy, np.: odwaga, pomysłowość, poczucie humoru, opanowanie. • Wykonują zadania 2–3.

Karta pracy do lekcji 2

Mały sabotaż – odwaga, pomysłowość i humor w okupowanej Warszawie

8 pkt
RAZEM

Imię i nazwisko ..... Data ..... Wynik: ..... / 8 pkt

Pamiętaj: Kotwica to znak Polski Walczącej; tablicę z pomnika Kopernika zdjął Alek

1 **Czym był mały sabotaż?** ___ / 1 pkt

A. działaniem bez broni, które podtrzymywało ducha mieszkańców

B. walką zbrojną z oddziałami niemieckimi

C. przemytem żywności do miasta

D. tajnym nauczaniem w domach uczniów

2 **Wyjaśnij, co oznacza znak kotwicy malowany na murach.** ___ / 2 pkt

3 **Przyporządkuj akcje do właściwych kolumn. Wpisz je do tabeli.** ___ / 3 pkt

zdjęcie niemieckiej tablicy z pomnika Kopernika malowanie kotwic na murach
wywieszanie flag w święta narodowe

akcja jednego bohatera (Alek)	akcje wielu członków „Wawra"

4 **Podaj dwie cechy bohaterów, które widać w akcjach małego sabotażu. Każdą uzasadnij przykładem z książki.** ___ / 2 pkt

KRYTERIA AKAPITU (DO WYPISANIA NA TABLICY)

- Zaczynam od argumentu, czyli zdania ogólnego, które wspiera tezę.
- Podaję przykład z „Kamieni na szaniec": konkretne zdarzenie z pseudonimem bohatera.
- Nie streszczam całej książki – wybieram jedną scenę.
- Kończę zdaniem, które łączy przykład z tezą („To pokazuje, że…").
- Sprawdzam fakty: kto co zrobił, kiedy i gdzie.

Przebieg lekcji

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–5 min	Wejście	• Przypomina, że „Kamienie na szaniec" to lektura obowiązkowa, do której można się odwołać na egzaminie. Podaje temat, cele. Pytanie lekcji: „Jak użyć książki jako dowodu w rozprawce?".	• Zapisują temat.
5–15 min	Wzorcowy akapit	• Rozdaje wzorcowy akapit (dodatek). Prosi o podkreślenie na zielono argumentu, a na niebiesko przykładu. • Wypisuje kryteria akapitu na tablicy.	• Podkreślają argument („Przyjaciel nie zostawia przyjaciela w biedzie…") i przykład (Zośka i odbicie Rudego). • Odpowiadają na pytania pod akapitem.
15–20 min	Teza i wybór sceny	• Poleca wybrać temat z zadania 2 i zapisać tezę. Pyta: „Jaka scena z książki najlepiej pasuje do waszego tematu?".	• Zapisują tezę i wybierają scenę, np. akcję przy pomniku Kopernika do tematu o odwadze.
20–35 min	Piszę akapit	• Poleca wykonać zadanie 2. Chodzi po klasie, zwraca uwagę na fakty: kto, co, kiedy.	• Piszą akapit (60–80 wyrazów).
35–41 min	Sprawdzamy w parach	• Poleca wymienić się kartami i sprawdzić akapit według kryteriów z tablicy.	• Sprawdzają: argument, przykład, zdanie łączące, fakty; zapisują jedną uwagę dla kolegi.
41–45 min	Podsumowanie: powrót do pytania lekcji	• Losuje dwie osoby do przeczytania akapitów. Zbiera karty i zapowiada sprawdzian z cyklu.	• Czytają akapity; klasa wskazuje argument i przykład. • Oddają karty pracy.

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

„Kamienie na szaniec” – cykl 5 lekcji: scenariusze, karty pracy, sprawdzian, powtórka, klasa 8

Podgląd pokazał 12 z 40 stron. Pełna wersja: 40 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- plan cyklu i wskazówki dla nauczyciela: jak przygotować i przeprowadzić lekcje oraz jak oceniać
- Lekcja 1 (45 min): „Jak kamienie, przez Boga rzucane na szaniec” – bohaterowie, czas i tytuł książki – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, p
- Lekcja 2 (45 min): Mały sabotaż – odwaga, pomysłowość i humor w okupowanej Warszawie – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minuta p
- Lekcja 3 (45 min): „Nie zostawia się przyjaciela” – aresztowanie Rudego i akcja pod Arsenałem – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg
- Lekcja 4 (45 min): Zośka – przyjaciel i dowódca.
- Lekcja 5 (45 min): Od lektury do rozprawki – akapit z przykładem z „Kamieni na szaniec” – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minut
- sprawdzian w dwóch grupach (A i B, po 22 pkt) oraz klucz odpowiedzi i zasady oceniania do wszystkich kart.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/cykl-lekcji-jezyk-polski-kamienie-na-szaniec-klasa-8